

Landbohistorisk Tidsskrift

2020

Landbohistorisk Tidsskrift

Landbohistorisk Tidsskrift

2020

Udgivet af Landbohistorisk Selskab

Landbohistorisk Tidsskrift udgives af Landbohistorisk Selskab.

Redaktion:

- Lektor, Ph.D. Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, jggj@hum.ku.dk
- Museumsinspektør, Ph.D. Peder Dam, Odense Bys Museer, pda@odense.dk
- Uddannelsesleder, Ph.D. Morten Stenak, Organisationen Danske Museer, ms@dkmuseer.dk
- Museumsinspektør, cand.mag. Peter Bavnhøj, Det Grønne Museum, pb@dgmuseum.dk
- Mag.art. Gudrun Gormsen, Tjørnevej 46, 7500 Holstebro, gudrun.gormsen@hotmail.com

Bidrag til tidsskriftet sendes til

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, jggj@hum.ku.dk

ISSN 1604-4878

2021

Udgives med støtte fra
Landbrugets Kulturfond

Produktion:

Specialtrykkeriet Arco

Forsideillustration:

Fritz Syberg: Rugmark ved Svanninge. 1887. Statens Museum for Kunst.

Indhold

Forord	7
Artikler:	
<i>Niels Kærgård og Marianne Jelved</i>	
Kornsorterne i <i>Højskolesangbogen</i>	
Mysteriet om rugen i dansk kunst.....	9
<i>Signe Mellempgaard</i>	
“... denne herlige og meget nyttige Videnskab”	
– læsning og skrivning som selvteknikker hos	
Søren Pedersen, Havrebjerg, 1806-38	33
<i>Michael Lerche Nielsen</i>	
Arvestriden om Lykkesholm belyst gennem tre 1400-tals	
godsfortegnelser	55
<i>Hans Chr. Johansen</i>	
Erhverv, arbejdskraft og boligformer på landet i begyndelsen	
af 1800-tallet	89
<i>Jesper Hjermind og Hugo Støttrup Jensen</i>	
Fra Vitskøl Kloster til herregården Bjørnsholm, 1536-1590	153
Del 1: Bygningernes omdannelse fra kloster til herregård.....	157
Del 2: Omdannelsen fra klostergods til herregårdsgods.....	185

Forord

Meget mærkeligt er hændt siden udgivelsen af forrige nummer af *Landbohistorisk Tidsskrift*. Store dele af samfundet har i lange perioder været helt eller delvist lukket ned, og næsten intet har været som normalt. For Landbohistorisk Selskab betød det bl.a., at selskabets årsmøde i 2020 måtte afvikles pr. email – en umådelig trist nødløsning, som forhåbentlig ikke behøver gentages. Også for tidsskriftet har de pandemiaffledte restriktioner haft indflydelse, idet både forfatternes, redaktionens og trykkeriets dagligdag er blevet vendt op og ned, med andre uventede arbejdsopgaver og pludselige begrænsninger i adgangen til de ressourcer, som vi normalt kan trække på. Dette er en del af forklaringen på, at årbogen igen i år udkommer med nogen forsinkelse, hvilket redaktionen skal beklage. Men samtidig vil vi også glæde os over, at det de svære betingelser til trods faktisk er lykkedes at udsende, synes vi selv, endnu en rigtig god årgang af tidsskriftet.

Landbohistorisk Tidsskrift 2020 er en samling af artikler uden noget direkte indbyrdes sammenbindende tema, udover den sædvanlige tilknytning til dansk landbohistorie. Niels Kærgård og Marianne Jelved konstaterer med nysgerrig undren i artiklen *Kornsorterne i Højskolesangbogen*, at rugen mere end nogen anden afgrødetype har vundet de danske sang- og salmedigteres og kunstmales hjerter gennem tiden. Signe Mellempgaard beskriver i sin artikel “*denne herlige og meget Nyttige Videnskab*”, hvordan bonden Søren Pedersen i Havrebjerg i starten af 1800-tallet udviklede selvteknikker til lære sig at læse og skrive i en grad, der også gjorde ham klogere på sig selv. Michael Lerche Nielsen præsenterer i sin artikel en serie af tre hidtil upublicerede godsfortegnelser fra 1400-tallet for herregården Lykkesholm på Fyn, og belyser herigennem et ikke helt ukompliceret arveskifte. Hans Chr. Johansen viser, hvordan man kan bruge statistik til blive klogere på *Erhverv, arbejdskraft og boligformer på landet i begyndelsen af 1800-tallet*. Og endelig gennemgår Jesper Hjermand og Hugo Støttrup Jensen, hvordan Vitskøl Kloster i perioden 1536-1590 blev omdannet til herregården Bjørnsholm, belyst gennem henholdsvis bygningernes og fæstegodsets udvikling. I tilknytning til to af artiklerne fortsætter tidsskriftet også traditionen med udgivelse af mindre kildestykker til dansk landbohi-

storie, dels i form af de tre senmiddelalderlige godsfortegnelser fra Lykkesholm, dels i form af et mageskiftebrev for Vitskøl Kloster anno 1573.

God læselyst!

*På redaktionens vegne,
Gudrun Gormsen og Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen*